

Povezanost stavova prema djeci izbjeglicama, interkulturalnih stavova i preferencija prema glazbi svijeta – glazbeno-pedagoške implikacije

Snježana Dobrota*

dobrota@ffst.hr

<http://orcid.org/0000-0001-7130-0199>

<https://doi.org/10.31192/np.19.1.9>

UDK: 314.151.3-053.2:316.64-057.875

316.72/.75:316.64-057.875

78:316.64-057.875

303.62(497.583Split)

Izvorni znanstveni rad / Original scientific paper

Primljeno: 2. studenog 2020.

Prihvaćeno: 16. siječnja 2021.

U radu je istražen utjecaj dobi/godine studija studenata na njihove stavove prema djeci izbjeglicama, na interkulturalne stavove i na preferencije glazbi svijeta te je ispitana povezanost između stavova prema djeci izbjeglicama, interkulturalnih stavova i preferencija glazbi svijeta. U okviru istraživanja primijenjen je upitnik općih podataka, Skala stavova prema djeci izbjeglicama (Attitude Questionnaire toward Refugee Children – AQReC), Upitnik interkulturalnih stavova (Munroe Multicultural Attitude Scale Questionnaire – MASQUE) te skala procjene za ispitivanje preferencija glazbenih ulomaka na uzorku od 259 studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu. Rezultati ne potvrđuju utjecaj dobi/godine studija na stavove studenata prema djeci izbjeglicama ni na njihove interkulturalne stavove. Potvrđen je utjecaj dobi/godine studija na preferencije glazbi svijeta, pri čemu studenti viših godina studija pokazuju veće preferencije takve glazbe. I, konačno, rezultati potvrđuju da studenti koji imaju pozitivnije stavove prema djeci izbjeglicama, imaju i pozitivnije interkulturalne stavove i veće preferencije glazbi svijeta. Autorica ističe važnost interkulturalnog glazbenog obrazovanja za formiranje studentskih interkulturalnih stavova te njihovih stavova prema djeci izbjeglicama.

Ključne riječi: glazbene preferencije, glazbe svijeta, interkulturalni stavovi, nastava glazbe, stavovi prema djeci izbjeglicama.

---

* Prof. dr. sc. Snježana Dobrota, Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet, Poljička cesta 35, HR-21000 Split.

Uvod

Zahvaljujući globalnim migracijama u suvremenom svijetu, sve veći broj zemalja suočava se s velikim brojem migranata i izbjeglica te s pokušajem njihovog integriranja u društvo i osiguravanjem obrazovnih i razvojnih mogućnosti. Obrazovanje djece migranata i izbjeglica dugoročno je ulaganje i strateški prioritet brojnih država, jer obrazovanje ima važnu ulogu u ekonomskoj mobilnosti, ishodima učenja i u društvenoj integraciji. Zbog rata u Siriji, Europa je doživjela najveću migrantsku krizu od Drugoga svjetskog rata do danas. Samo tijekom 2016. godine oko milijun ljudi pokušalo je ući u Europu, tražeći azil i međunarodnu zaštitu.¹

Pred suvremenim odgojno-obrazovnim sustavom sve se više ukazuje potreba revidiranja nastavnih programa u smislu uvođenja interkulturalnih sadržaja. Multikulturalizam označava postojanje više kultura na istom prostoru, a interkulturalizam u prvi plan stavlja odnos i interakciju između kultura. *Interkulturalnu kompetenciju* se definira kao sposobnost efikasne i odgovarajuće interakcije u multikulturalnim sredinama, koja se temelji na specifičnim stavovima, znanju, sposobnostima i refleksiji.² Smatra se da su, od svih komponentni interkulturalne kompetencije, upravo *interkulturalni stavovi* najznačajnija i najutjecajnija determinanta kvalitetne interkulturalne komunikacije.³ Oni se definiraju kao znatiželja, otvorenost i spremnost na otkrivanje, učenje i doživljavanje različitih kultura te kao sposobnost relativiziranja vlastitih vrijednosti, vjerovanja i ponašanja.

Glazbene preferencije kratkoročne su procjene svidanja, dok je glazbeni ukus relativno ustaljeno, dugoročno ponašanje i vrednovanje, odnosno trajnije dispozicije koje čine ukupnost preferencija pojedinca.⁴ Postoji velik broj različitih faktora koji utječu na formiranje glazbenih preferencija, a mogu se klasificirati u nekoliko skupina.⁵ U prvu skupinu pripadaju *kognitivni čimbenici* koji se odnose na različite funkcije glazbe u različitim situacijama za posebne svrhe. *Emocionalni čimbenici* odnose se na ulogu glazbe u evociranju i reguliranju emocija. Trećoj skupini faktora pripada *fiziološka pobuđenost*, odnosno snažna tjelesna iskustva koja slušatelj doživljava tijekom slušanja glazbe. *Kul-*

¹ Usp. Georgia ANGELIDOU, Eva AGUADED-RAMÍREZ, Clemente RODRÍQUEZ-SABIOTE, Design and validation of a scale measuring attitudes toward refugee children, *Sustainability*, 11 (2019) 10, 1-13.

² Usp. Darla K. DEARDOFF (ur.), *The Sage handbook of intercultural competence*, London, Sage Publication, 2009, 43-44.

³ Usp. Michael BYRAM, Adam NICHOLS, David STEVENS (ur.), *Developing intercultural competence in practice*, Toronto, Multilingual Matters, 2001, 44

⁴ Usp. Ksenija MIRKOVIĆ-RADOŠ, *Psihologija muzike*, Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, 1996, 253.

⁵ Usp. Snježana DOBROTA, Ina REIĆ ERCEGOVAC, *Zašto volimo ono što slušamo. Glazbeno-pedagoški i psihologijski aspekti glazbenih preferencija*, Split, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2016, 13-15.

turni i društveni čimbenici označavaju sposobnost glazbe da izrazi identitet i vrijednosti pojedinca, ali i različitih društava i kultura. Budući da postoji pozitivna linearna povezanost između frekvencije slušanja glazbe i glazbenih preferencija, *ponavljanje i poznatost glazbe* također su jedan od faktora koji utječe na formiranje glazbenih preferencija. Od *karakteristika glazbe* koje utječu na glazbene preferencije slušatelja, najčešće se istražuju tempo, dinamika, tonalitet, glazbeno-stilska pripadnost skladbe i izvodački medij, dok se kod *osobina slušatelja* istražuje utjecaj spola, dobi, osobina ličnosti i socioekonomskog statusa. Navedeni faktori grupirani su u različite modele glazbenih preferencija, od kojih su najpoznatiji *interaktivna teorija glazbenih preferencija*, *recipročni model reakcije na glazbu* i *revidirani recipročni model reakcije na glazbu*.⁶ Glazba je

»idealna medij za otkrivanje, prihvaćanje i uvažavanje različitih kultura. Interkulturalni pristup glazbenom obrazovanju povezan je s razumijevanjem glazbe kao globalnog fenomena u kojemu postoje brojne vrlo sofisticirane glazbene tradicije utemeljene na različitim, ali podjednako logičnim načelima.«⁷

Dakle, interkulturalno glazbeno obrazovanje, koje uključuje i upoznavanje različitih *glazbi svijeta*, postaje imperativom suvremene glazbene pedagogije. Termin *glazbe svijeta* je

»marketinški termin koji opisuje proizvode glazbenih interakcija između sjevera (SAD-a i zapadne Europe) i juga (prije svega Afrike i Karipskog zaljeva), koji se početkom osamdesetih godina pojavljuju u popularnoj glazbi, ponajprije zahvaljujući pojavi novih, međusobno povezanih infrastrukture, utemeljenih radi kultiviranja i njegovanja apetita slušatelja Prvoga svijeta prema egzotičnim i novim zvukovima Trećega svijeta.«⁸

Promovira se uvođenje *glazbi svijeta* u nastavu glazbe i to iz tri razloga.⁹ Prvoj skupini pripadaju društveni razlozi, odnosno poticanje razumijevanja različitih kultura, društava i naroda. Druga skupina odnosi se na glazbene razloge, jer slušanjem takvih glazbi učenici upoznaju glazbene pojmove i elemente, razvijaju slušne vještine i kritičko mišljenje, povećavaju toleranciju prema nepoznatoj glazbi i razvijaju osjetljiviju percepciju poznate glazbe. I, konačno, trećoj skupini pripadaju takozvani globalni razlozi, koji naglašavaju globalnu perspektivu prema kojoj je glazba globalni fenomen, jer postoji u svim kulturama svijeta.

⁶ Usp. *isto*, 43-56.

⁷ Snježana DOBROTA, *Uvod u suvremenu glazbenu pedagogiju*, Split, Filozofski fakultet Sveučilišta u Splitu, 2012, 75.

⁸ Deborah PACINI-HERNANDEZ, A view from the South: Spanish Caribbean perspectives on world beat, *The World of Music*, 35 (1993) 2, 48-69, 48.

⁹ Usp. C. Victor FUNG, Undergraduate nonmusic majors' world music preferences and multicultural attitudes, *Journal of Research in Music Education*, 42 (1994) 1, 45-57.

Rezultati brojnih istraživanja potvrđuju pozitivan utjecaj interkulturalnog glazbenog obrazovanja na formiranje interkulturalnih stavova učenika.¹⁰ U istraživanju provedenom na studentskoj populaciji potvrđeno je postojanje povezanosti između nekih aspekata interkulturalnih stavova i preferencija *glazbi svijeta*.¹¹ Međutim, polazeći od činjenice da je malo autora istraživalo povezanost interkulturalnog glazbenog obrazovanja i stavova prema djeci izbjeglicama, u ovom ćemo istraživanju ispitati povezanost stavova studenata prema djeci izbjeglicama, njihovih interkulturalnih stavova i preferencija *glazbi svijeta*.

1. Cilj, problem i hipoteze istraživanja

Cilj istraživanja je utvrđivanje utjecaja dobi studenata na njihove stavove prema djeci izbjeglicama, na interkulturalne stavove i na preferencije *glazbi svijeta* te ispitati povezanost između stavova prema djeci izbjeglicama, interkulturalnih stavova i preferencija *glazbi svijeta*.

U skladu s formuliranim ciljem postavljeni su sljedeći problemi istraživanja:

1. Ispitati postoji li utjecaj dobi na stavove prema djeci izbjeglicama.
2. Ispitati postoji li utjecaj dobi na interkulturalne stavove.
3. Ispitati postoji li utjecaj dobi na preferencije *glazbi svijeta*.
4. Ispitati postoji li povezanost između stavova prema djeci izbjeglicama, interkulturalnih stavova i preferencija *glazbi svijeta*.

Na temelju definiranog cilja i problema istraživanja, postavljene su sljedeće hipoteze:

- H1: Studenti viših godina studija, u odnosu na studente nižih godina studija, imaju pozitivnije stavove prema djeci izbjeglicama.
- H2: Studenti viših godina studija, u odnosu na studente nižih godina studija, imaju pozitivnije interkulturalne stavove.
- H3: Studenti viših godina studija, u odnosu na studente nižih godina studija, pokazuju veće preferencije *glazbi svijeta*.
- H4: Studenti koji imaju pozitivnije stavove prema djeci izbjeglicama, imaju i pozitivnije interkulturalne stavove i veće preferencije *glazbi svijeta*.

¹⁰ Usp. Judith M. TEICHER, Effect of multicultural music experience on preservice elementary teachers' attitudes, *Journal of Research in Music Education*, 45 (1997) 3, 415-427; Misook KIM, Moonjung YOON, Research on multicultural music education at the college level, *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 9 (2015) 1, 290-299.

¹¹ Usp. Snježana DOBROTA, Povezanost između interkulturalnih stavova studenata i preferencija glazbi svijeta, *Život i škola – časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 62 (2016) 1, 209-218.

1.1. Metoda i sudionici

Ispitivanje je provedeno u Splitu na uzorku od 259 sudionika ($\bar{Z}=254$, $M=5$) i to studenata različitih studijskih grupa Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Splitu. Studenti prve i druge godine čine jednu skupinu ($N=129$), a studenti treće i četvrte godine drugu skupinu ($N=130$) (tablica 1).

Tablica 1. Struktura uzorka ($N = 259$)

SPOL	N	DOB	N
M	5	studenti 1. i 2. godine studija	129
Ž	254	studenti 3. i 4. godine studija	130
Ukupno	259		

1.2. Instrument i postupak ispitivanja

Za potrebe istraživanja konstruiran je upitnik (prilog 1) koji sadrži tri dijela. Prvi dio upitnika je *Skala stavova prema djeci izbjeglicama (Attitude Questionnaire toward Refugee Children – AQReC)*¹² koja sadrži 34 tvrdnje. Uz svaku tvrdnju priložena je skala procjene od 1 do 5 (1 = uopće se ne slažem; 5 = u potpunosti se slažem). Provjerom faktorske strukture skale primjenom eksploratorne faktorske analize (EFA) metodom glavnih komponenata uz varimaks normaliziranu rotaciju, nije potvrđena izvorna dvofaktorska struktura skale. Budući da je pouzdanost cijelog upitnika bila visoka, formiran je jedan ukupan rezultat koji se koristio u daljnjim analizama. Psihometrijske značajke skale prikazane su u tablici 2.

Drugi dio upitnika je *Upitnik interkulturalnih stavova (Munroe Multicultural Attitude Scale Questionnaire – MASQUE)*¹³ koji sadrži osamnaest čestica koje ispituju tri komponente interkulturalnih stavova: znanje, brigu i djelovanje. Uz svaku tvrdnju priložena je skala procjene od 1 do 6 (1 = uopće se ne slažem; 6 = u potpunosti se slažem). Provjerom faktorske strukture skale primjenom eksploratorne faktorske analize (EFA) metodom glavnih komponenata uz varimaks normaliziranu rotaciju, nije potvrđena izvorna trofaktorska struktura, već je izlučeno šest teže interpretabilnih faktora. Pri tome su na dva faktora značajna zasićenja imale samo po dvije čestice, dok su dvije čestice imale značajna zasićenja na više faktora. Stoga je ponovljena faktorska analiza na tri unaprijed definirana faktora, u skladu s izvornikom, koja je pokazala relativno sličnu faktorsku strukturu. Na prvom faktoru značajna zasićenja imalo je

¹² Usp. Angelidou, Aguaded-Ramírez, Rodríguez-Sabiote, *Design and Validation...*, 8-9.

¹³ Usp. Arnold MUNROE, Carolyn PEARSON, The Munroe Multicultural Attitude Scale Questionnaire. A new instrument for multicultural studies, *Educational and Psychological Measurement*, 66 (2006) 5, 819-834.

Tablica 2. Psihometrijske značajke *Skale stavova prema djeci izbjeglicama*

Broj tvrdnje	Tvrdnja
1.	Djeca izbjeglice mogu širiti bolesti u školama u državi u koju dolaze.
2.	Ako bih usvojio/la dijete, ne bi mi smetalo da je dijete iz druge države.
3.	Osjećam divljenje prema djeci izbjeglicama.
4.	Smatram da bi bilo problematično kada bi mom sinu/kćeri izbjeglica bio školski kolega.
5.	Osjećam mržnju prema djeci izbjeglicama.
6.	Djeca izbjeglice izazivaju nevolje tijekom nastave.
7.	Smatram da bi bilo problematično kada bi mom sinu/kćeri dijete izbjeglica bio prijatelj.
8.	Osjećam samilost prema djeci izbjeglicama.
9.	Sve bi ljude trebalo podjednako poštivati.
10.	Osjećam žaljenje prema djeci izbjeglicama.
11.	Djeca izbjeglice imaju pravo razgovarati o svojoj religiji.
12.	Djeca izbjeglice imaju pravo slaviti svoje religijske praznike u mojoj državi.
13.	Djeca izbjeglice će nam u budućnosti htjeti nametnuti svoju religiju.
14.	Bojim se djece izbjeglica.
15.	Osjećam se solidarnim s djecom izbjeglicama.
16.	Trebamo poštivati ljude iz drugih zemalja.
17.	Djeca izbjeglice su inferiorna u odnosu na domaću djecu.
18.	Djeca izbjeglice imaju pravo koristiti svoj materinski jezik.
19.	Indiferentan sam prema djeci izbjeglicama.
20.	Naša bi država trebala izbaciti svu djecu izbjeglice.
21.	Zahvaljujući djeci izbjeglicama možemo učiti o drugim kulturama i jezicima.
22.	Znatiželjan sam u vezi djece izbjeglica.
23.	Zahvaljujući djeci izbjeglicama možemo učiti nove stvari.
24.	Sva djeca izbjeglice koja dolaze u moju državu su siromašna.
25.	Zahvaljujući djeci izbjeglicama možemo naučiti nove običaje.
26.	Moramo se ponašati prema djeci izbjeglicama na isti način kao i prema domaćoj djeci.
27.	Djeca izbjeglice uzrokovat će povećanje kriminala u mojoj državi.
28.	Zabrinut sam u vezi djece izbjeglica.
29.	Djeca izbjeglice pristizu u moju državu samo zbog ekonomskih razloga.
30.	Djeca izbjeglice imaju pravo prisustvovati nastavi zajedno s domaćom djecom.
31.	Javne službe trebale bi se više fokusirati na pružanje dobrodošlice djeci izbjeglicama.
32.	Škole bi trebale imati obrazovne programe koji bi zadovoljili potrebe djece izbjeglica.
33.	Sva djeca imaju pravo na obrazovanje.
34.	Ne volim djecu izbjeglice.
Cronbach α	0,90
M (sd)	137,31 (15,46)
raspon	54-166
prosječna r među česticama	0,24
K-S d	0,08 p<0,01

sedam čestica, na drugom faktoru pet čestica i na trećem faktoru četiri čestice. Navedeni faktori objašnjavaju 40 % varijance. Psihometrijske značajke upitnika prikazane su u tablici 3.

Treći dio je *Upitnik za ispitivanje glazbenih preferencija*. Zadatak sudionika je bio da nakon odslušanog glazbenog ulomka na ljestvici Likertova tipa, zaokruživanjem brojeva od jedan do pet (1 = uopće mi se ne sviđa; 5 = jako mi se sviđa), procijene stupanj svidanja pojedinog glazbenog ulomka.

U istraživanju je korišten glazbeni nosač zvuka na kojemu se nalazi deset glazbenih ulomaka *glazbi svijeta*, svaki u trajanju od oko jedne minute. Glazbeni nosač zvuka konstruiran je isključivo za potrebe ovog istraživanja, a kriterij izbora glazbenih ulomaka bio je usklađen s istraživačkim problemima. Psihometrijske značajke upitnika prikazane su u tablici 4.

Tablica 3. Psihometrijske značajke *Upitnika interkulturalnih stavova*

Tvrdnja			
	Znanje	Briga	Djelovanje
1.	Svjestan/na sam da rasizam postoji.	Osjetljiv/a sam na poštivanje religijskih razlika.	Ne poduzimam ništa da bih zaustavio/la rasizam.
2.	Znam da postoje društvene barijere.	Osjetljiv/a sam na različita izražavanja nacionalnosti.	Aktivno preispitujem postojanje rodni nejednakosti.
3.	Shvaćam da se religijska vjerovanja razlikuju.	Emocionalno sam zabrinut/a zbog rasnih nejednakosti.	Ne uključujem se aktivno u borbu protiv religijskih predrasuda.
4.	Razumijem da se spolne preferencije mogu razlikovati.	Podjednako sam osjetljiv/a prema ljudima različitih financijskih statusa.	Pomažem drugim ljudima da neutraliziraju jezične barijere koje im onemogućavaju komunikaciju.
5.	Razumijem da postoje rodno utemeljene nejednakosti.	Nisam osjetljiv/a na upotrebu jezika koji se razlikuje od moga materinskog jezika.	Ne poduzimam ništa kada svjedočim predrasudama koje se temelje na seksualnim orijentacijama pojedinaca.
6.	Prihvaćam činjenicu da se u svijetu govore različiti jezici.	Društveni status pojedinca ne utječe na način na koji se ponašam prema njemu.	
7.	Ne razumijem zašto se pripadnici različitih kultura ponašaju na različite načine.		
Cronbach α	0,69	0,57	0,65
M (sd)	39,61 (3,18)	18,16 (4,20)	15,78 (4,50)
raspon	20-42	6-30	4-24
prosječna r među česticama	0,32	0,21	0,33
K-S d	0,23 p<0,01	0,07 p<0,01	0,08 p<0,01

Tablica 4. Psihometrijske značajke *Upitnika za ispitivanje glazbenih preferencija*

Br. glazb. ulomka	Glazbeni ulomak
1.	Ayub Ogada (Kenya): <i>Kothbiro</i>
2.	Ernest Ranglin (Jamaica): <i>Below the Bassline</i>
3.	Cafe' Tacuba (Mexico): <i>Esa noche</i>
4.	Los tradicionales de Carlos Puebla (Cuba): <i>Dilema</i>
5.	Gaby Kai (Hawaii): <i>James Bla Pahinui</i>
6.	Julian Avalos (Peru): <i>Guajira Bonita</i>
7.	Ricardo Lemvo & Makin Loca (Congo): <i>La Milonga de Ricardo en Cha-cha-cha</i>
8.	Claudia Gomez (Colombia): <i>Soltarlo</i>
9.	Thomas Mapfumo (Zimbabwe): <i>Hanzvadzi</i>
10.	Samite (Uganda): <i>Wasuze Otya</i>
Cronbach α	0,80
M (sd)	36,37 (5,88)
raspon	12-50
prosječna r među česticama	0,29
K-S d	0,06 p<0,05

U tablici 5 prikazan je prosječan stupanj preferencija glazbenih ulomaka. Sudionici su najvišim ocjenama ocijenili skladbu Ricardo Lemvo i Makin Loca (Congo): *La Milonga de Ricardo en Cha-cha-cha*, a najnižim skladbu Claudia Gomez (Colombia): *Soltarlo*.

Tablica 5. Prosječan stupanj preferencija glazbenih ulomaka

Glazbeni primjer	M	min.	max.	SD
Ayub Ogada (Kenya): <i>Kothbiro</i>	3,44	1	5	1,03
Ernest Ranglin (Jamaica): <i>Below the Bassline</i>	4,07	1	5	1,02
Cafe' Tacuba (Mexico): <i>Esa noche</i>	4,39	1	5	0,84
Los tradicionales de Carlos Puebla (Cuba): <i>Dilema</i>	3,75	1	5	0,99
Gaby Kai (Hawaii): <i>James Bla Pahinui</i>	3,05	1	5	1,02
Julian Avalos (Peru): <i>Guajira Bonita</i>	4,31	1	5	0,92
Ricardo Lemvo, Makin Loca (Congo): <i>La Milonga de Ricardo en Cha-cha-cha</i>	4,41	1	5	0,90
Claudia Gomez (Colombia): <i>Soltarlo</i>	2,44	1	5	1,07
Thomas Mapfumo (Zimbabwe): <i>Hanzvadzi</i>	2,87	1	5	1,02
Samite (Uganda): <i>Wasuze Otya</i>	3,66	2	5	0,98

Sudionicima je objašnjena svrha provođenja istraživanja, zajamčena im je anonimnost te su zamoljeni da iskreno odgovaraju na pitanja. Nakon ispunjavanja prvog i drugog dijela upitnika, sudionici su upućeni u način provođenja

procjene svidanja glazbe pri čemu im nije rečeno o kojim je glazbenim ulomcima i izvođačima riječ.

2. Rezultati i diskusija

H1: Studenti viših godina studija, u odnosu na studente nižih godina studija, imaju pozitivnije stavove prema djeci izbjeglicama.

Da bi se ispitao utjecaj dobi/godine studija na stavove studenata prema djeci izbjeglicama, izračunat je Mann-Whitneyev U-test (tablica 6). Rezultati ukazuju na nepostojanje razlika između studenata različitih godina studija s obzirom na njihove stavove prema djeci izbjeglicama. Time je odbačena postavljena hipoteza.

Međutim, da bi se utvrdilo razlikuju li se studenti pojedinih godina s obzirom na svoje stavove prema djeci izbjeglicama, izračunat je Kruskal-Wallisov test. Rezultati potvrđuju razlike između studenata prve [C=3,92; H (3, 259)=15,47; p=0,00] i četvrte godine studija [C=4,23; H (3, 259)=15,47; p=0,00].

Pretpostavili smo da će dob studenata i njihova izloženost interkulturalnim sadržajima kroz različite kolegije tijekom studija značajno pridonijeti formiranju njihovih stavova prema djeci izbjeglicama. Međutim, nepostojanje utjecaja dobi na stavove studenata prema djeci izbjeglicama moguće je objasniti nedovoljnom interakcijom naših studenata s djecom izbjeglicama i migrantima, odnosno općenito nedovoljnim interkulturalnim interakcijama.

Tablica 6. Razlike u stavovima prema djeci izbjeglicama s obzirom na dob/godinu studija

Godina studija	C	U	z	p
1. i 2.	4,05	8176,50	-0,35	0,73
3. i 4.	4,09			

H2: Studenti viših godina studija, u odnosu na studente nižih godina studija, imaju pozitivnije interkulturalne stavove.

Kako bi se ispitao utjecaj dobi/godine studija na interkulturalne stavove studenata, izračunana su tri Mann-Whitneyeva U-testa, za tri faktora interkulturalnih stavova (znanje, djelovanje, briga) (tablica 7). Rezultati ukazuju na nepostojanje razlika između studenata različitih godina studija s obzirom na njihove interkulturalne stavove i to za sva tri aspekta navedenih stavova. Time je odbačena postavljena hipoteza. Da bi se utvrdilo razlikuju li se studenti pojedinih godina s obzirom na njihove interkulturalne stavove, proveden je Kru-

skal-Wallisov test i to za sva tri aspekta navedenih stavova. Rezultati potvrđuju da se studenti različitih godina studija ne razlikuju ni u jednom aspektu interkulturalnih stavova [H (3, 259)=6,329, p=0,09; H (3, 259)=7,10, p=0,07; H (3, 259)=2,37, p=0,50]. Dobiveni rezultati nisu u skladu s rezultatima istraživanja koji potvrđuju pozitivan utjecaj dobi i obrazovanja na oblikovanje interkulturalnih stavova sudionika.¹⁴

Tablica 7. Razlike u interkulturalnim stavovima s obzirom na dob/godinu studija

Godina studija	C			U			z			p		
	F1	F2	F3	F1	F2	F3	F1	F2	F3	F1	F2	F3
1. i 2.	5,85	3,59	3,69	7877,50	8293,50	8100,50	-0,84	0,15	-0,47	0,40	0,88	0,64
3. i 4.	5,85	3,60	3,95									

H3: Studenti viših godina studija, u odnosu na studente nižih godina studija, pokazuju veće preferencije prema glazbi svijeta.

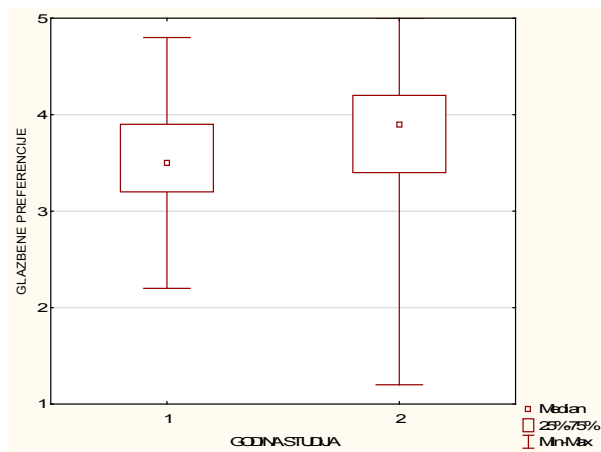
Da bi se ispitao utjecaj dobi/godine studija na studentske preferencije prema *glazbi svijeta*, izračunan je Mann-Whitneyev U-test (tablica 8, slika 1). Rezultati ukazuju na postojanje razlika između studenata različitih godina studija s obzirom na njihove preferencije prema *glazbi svijeta*, pri čemu studenti viših godina pokazuju veće preferencije prema takvoj glazbi. Time je prihvaćena postavljena hipoteza. Da bi se utvrdilo razlikuju li se studenti prve, druge, treće i četvrte godine s obzirom na preferencije prema *glazbi svijeta*, proveden je Kruskal-Wallisov test. Rezultati potvrđuju da studenti četvrte godine studija [C=3,90; H (3, 259)=26,82, p=0,00], u odnosu na studente prve godine studija [C=3,34; H (3, 259)=26,82, p=0,00] pokazuju veće preferencije prema *glazbi svijeta*, čime je prihvaćena postavljena hipoteza. Do sličnih rezultata došlo se i u istraživanju u kojem je istaknuta važnost poznatosti *glazbi svijeta* kao značajne varijable koja utječe na preferencije prema takvoj glazbi.¹⁵

Tablica 8. Razlike u preferencijama prema *glazbi svijeta* s obzirom na dob/godinu studija

Godina studija	C	U	z	p
1. i 2.	3,49	5871,50	-4,17	0,00
3. i 4.	3,86			

¹⁴ Usp. Tahira M. PROBST, Changing attitudes over time. Assessing the effectiveness of a workplace diversity course, *Teaching of Psychology*, 30 (2003) 3, 236-239.

¹⁵ Usp. Fung, *Undergraduate nonmusic majors'...*, 55.

Slika 1. Razlike u preferencijama prema *glazbi svijeta* s obzirom na dob/godinu studija

H4: Studenti koji imaju pozitivnije stavove prema djeci izbjeglicama, imaju i pozitivnije interkulturalne stavove i veće preferencije glazbi svijeta.

Da bismo ispitali odnos između stavova prema djeci izbjeglicama, interkulturalnih stavova i preferencija prema *glazbi svijeta*, izračunane su korelacije između triju navedenih varijabli (tablica 9). Rezultati potvrđuju da sudionici koji imaju pozitivnije interkulturalne stavove (znanje), imaju i pozitivnije interkulturalne stavove (briga), pozitivnije stavove prema djeci izbjeglicama i veće preferencije prema *glazbi svijeta*. Sudionici koji imaju pozitivnije interkulturalne stavove (djelovanje), imaju pozitivnije interkulturalne stavove (briga), pozitivnije stavove prema djeci izbjeglicama i veće preferencije prema *glazbi svijeta*. Nadalje, sudionici koji imaju pozitivnije interkulturalne stavove (briga), imaju i bolje rezultate na ostala dva faktora interkulturalnih stavova i pozitivnije stavove prema djeci izbjeglicama. Sudionici koji imaju pozitivnije stavove prema djeci izbjeglicama, imaju pozitivnije rezultate na sva tri faktora interkulturalnih stavova i veće preferencije prema *glazbi svijeta*. I, konačno, sudionici koji pokazuju veće preferencije prema *glazbi svijeta*, imaju pozitivnije interkulturalne stavove (djelovanje) i pozitivnije stavove prema djeci izbjeglicama. Time je potvrđena posljednja hipoteza.

Rezultati istraživanja¹⁶ uglavnom potvrđuju povezanost preferencija prema *glazbi svijeta* i interkulturalnih stavova sudionika, naglašavajući pritom da interkulturalno glazbeno obrazovanje ima potencijal ojačavanja razumijevanja različitih kultura.

¹⁶ Usp. Dobrota, *Povezanost između interkulturalnih stavova...*

Tablica 9. Odnos između stavova prema djeci izbjeglicama, interkulturalnih stavova i preferencija prema glazbi svijeta

Varijable	M	SD	Interkult. stavovi F1 znanje	Interkult. stavovi F2 djelovanje	Interkult. stavovi F3 briga	Stavovi prema djeci izbjeglicama	Glazbene preferencije
Interkult. stavovi F1 znanje	5,66	0,45	1,00	0,07	0,22*	0,32*	0,06
Interkult. stavovi F2 djelovanje	3,63	0,84	0,07	1,00	0,22*	0,33*	0,20*
Interkult. stavovi F3 briga	3,95	1,13	0,22*	0,22*	1,00	0,18*	0,08
Stavovi prema djeci izbjeglicama	4,04	0,45	0,32*	0,33*	0,18*	1,00	0,28*
Glazbene preferencije	3,64	0,59	0,06	0,20*	0,08	0,28*	1,00

Zaključak

Rezultatima ovoga istraživanja nije potvrđen utjecaj dobi/godine studija na stavove studenata prema djeci izbjeglicama ni na njihove interkulturalne stavove. Međutim, rezultati potvrđuju da dob/godine studija utječu na preferencije prema *glazbi svijeta*, ali i da studenti koji imaju pozitivnije stavove prema djeci izbjeglicama, imaju i pozitivnije interkulturalne stavove i veće preferencije prema *glazbi svijeta*.

Takvi rezultati imaju brojne glazbeno-pedagoške implikacije, u smislu usmjeravanja nastave glazbe prema interkulturalnim glazbenim sadržajima. Međutim, glazbeni pedagozi, etnomuzikolozi i antropolozi nisu suglasni o koncepciji interkulturalnog glazbenog obrazovanja. Dio autora zagovara *estetski pristup* interkulturalnoj glazbenoj poduci, koji se fokusira na proučavanje glazbenih elemenata različitih *glazbi svijeta*, pri čemu se naglašava važnost razvijanja glazbenih sposobnosti i znanja svakog učenika.¹⁷ S druge strane, oni koji zastupaju *sociokulturni pristup* interkulturalnoj glazbenoj poduci, zalažu se za proučavanje *glazbi svijeta* unutar njihova sociokulturnog i povijesnog konteksta te se usmjeravaju prema razumijevanju načina na koji je glazba oblikovana unutar svoga konteksta, na značenja koja glazba ima za slušatelja i skladatelja te na načine na koje glazba odražava njihove ideje i životne stilove.¹⁸

¹⁷ Usp. Patrizia S. CAMPBELL, Bell Yung on music of China, *Music Educators Journal*, 81 (1995) 5, 39-46.

¹⁸ Usp. Patrizia S. CAMPBELL, *Teaching music globally. Experiencing music, expressing culture*, New York, Oxford University Press, 216-218.

Nadalje, postoje razilaženja i glede dinamike uključivanja *glazbi svijeta* u nastavu, a postavlja se i pitanje treba li prvo upoznati glazbu svoje kulture, pa tek onda prijeći na upoznavanje različitih *glazbi svijeta*. Glazbeni pedagozi nisu suglasni ni u određivanju dubine i širine interkulturalnih glazbenih programa, niti oko nastavnih metoda pomoću kojih će obrađivati takve sadržaje.¹⁹

Činjenica jest da interkulturalno glazbeno obrazovanje poboljšava razumijevanje i poznavanje glazbe različitih kultura i potiče otvorenost prema različitim kulturama. Slijedom toga, realno je očekivati da bi involviranje učenika u takvu nastavu glazbe moglo pridonijeti i poboljšanju njihovih interkulturalnih stavova, ali i stavova prema djeci izbjeglicama.

Prilog 1. Anketni upitnik

Poštovana/poštovani!

Molim Vas za suradnju u ovom upitniku kojemu je cilj ispitivanje Vaših stavova prema djeci izbjeglicama, Vaših interkulturalnih stavova i Vaših glazbenih preferencija. Upitnik je anonimn, zanimaju nas prosječni rezultati, stoga Vas molimo da odgovorite na sva ponuđena pitanja. Unaprijed zahvaljujemo na suradnji!

1. Spol: M Ž
2. Studijska grupa: _____
3. Godina studija: _____

1. AQReC (Stavovi prema djeci izbjeglicama)

U priloženoj tablici nalaze se tvrdnje koje se odnose na Vaše stavove o djeci izbjeglicama. Zaokružite onu brojku koja izražava Vaše mišljenje: 1 = uopće se ne slažem; 5 = u potpunosti se slažem.

Djeca izbjeglice mogu širiti bolesti u školama u državi u koju dolaze.	1 2 3 4 5
Ako bih usvojio/la dijete, ne bi mi smetalo da je dijete iz druge države.	1 2 3 4 5
Osjećam divljenje prema djeci izbjeglicama.	1 2 3 4 5
Smatram da bi bilo problematično kada bi mom sin/kćeri izbjeglica bio školski kolega.	1 2 3 4 5
Osjećam mržnju prema djeci izbjeglicama.	1 2 3 4 5
Djeca izbjeglice izazivaju nevolje tijekom nastave.	1 2 3 4 5
Smatram da bi bilo problematično kada bi mom sin/kćeri dijete izbjeglica bio prijatelj.	1 2 3 4 5
Osjećam samilost prema djeci izbjeglicama.	1 2 3 4 5
Sve bi ljude trebalo podjednako poštovati.	1 2 3 4 5
Osjećam žaljenje prema djeci izbjeglicama.	1 2 3 4 5

¹⁹ Usp. Panagiota PAPAGEORGIU, Konstantina KOUTROUBA, Teaching multicultural music in elementary school: Issues about what, when, and how to teach, *Hellenic Journal of Music Education and Culture*, 5 (2014) 3, 1-16.

Djeca izbjeglice imaju pravo razgovarati o svojoj religiji.	1 2 3 4 5
Djeca izbjeglice imaju pravo slaviti svoje religijske praznike u mojoj državi.	1 2 3 4 5
Djeca izbjeglice će nam u budućnosti htjeti nametnuti svoju religiju.	1 2 3 4 5
Bojim se djece izbjeglica.	1 2 3 4 5
Osjećam se solidarnim s djecom izbjeglicama.	1 2 3 4 5
Trebamo poštivati ljude iz drugih zemalja.	1 2 3 4 5
Djeca izbjeglice su inferiorna u odnosu na domaću djecu.	1 2 3 4 5
Djeca izbjeglice imaju pravo koristiti svoj materinski jezik.	1 2 3 4 5
Indiferentan sam prema djeci izbjeglicama.	1 2 3 4 5
Naša bi država trebala izbaciti svu djecu izbjeglice.	1 2 3 4 5
Zahvaljujući djeci izbjeglicama možemo učiti o drugim kulturama i jezicima.	1 2 3 4 5
Znatizeljan sam u vezi djece izbjeglica.	1 2 3 4 5
Zahvaljujući djeci izbjeglicama možemo učiti nove stvari.	1 2 3 4 5
Sva djeca izbjeglice koja dolaze u moju državu su siromašna.	1 2 3 4 5
Zahvaljujući djeci izbjeglicama možemo naučiti nove običaje.	1 2 3 4 5
Moramo se ponašati prema djeci izbjeglicama na isti način kao i prema domaćoj djeci.	1 2 3 4 5
Djeca izbjeglice uzrokovat će povećanje kriminala u mojoj državi.	1 2 3 4 5
Zabrinut sam u vezi djece izbjeglica.	1 2 3 4 5
Djeca izbjeglice pristižu u moju državu samo zbog ekonomskih razloga.	1 2 3 4 5
Djeca izbjeglice imaju pravo prisustvovati nastavi zajedno s domaćom djecom.	1 2 3 4 5
Javne službe trebale bi se više fokusirati na pružanje dobrodošlice djeci izbjeglicama.	1 2 3 4 5
Škole bi trebale imati obrazovne programe koji bi zadovoljili potrebe djece izbjeglica.	1 2 3 4 5
Sva djeca imaju pravo na obrazovanje.	1 2 3 4 5
Ne volim djecu izbjeglice.	1 2 3 4 5

2. Stavovi o interkulturalizmu

U priloženoj tablici nalaze se tvrdnje koje se odnose na Vaše stavove o interkulturalizmu. Zaokružite onu brojku koja izražava Vaše mišljenje: 1 = uopće se ne slažem; 6 = u potpunosti se slažem.

Svjestan/na sam da rasizam postoji.	1 2 3 4 5 6
Znam da postoje društvene barijere.	1 2 3 4 5 6
Shvaćam da se religijska vjerovanja razlikuju.	1 2 3 4 5 6
Razumijem da se spolne preferencije mogu razlikovati.	1 2 3 4 5 6
Razumijem da postoje rodno utemeljene nejednakosti.	1 2 3 4 5 6
Prihvaćam činjenicu da se u svijetu govore različiti jezici.	1 2 3 4 5 6
Ne razumijem zašto se pripadnici različitih kultura ponašaju na različite načine.	1 2 3 4 5 6

Osjetljiv/a sam na poštivanje religijskih razlika.	1 2 3 4 5 6
Osjetljiv/a sam na različita izražavanja nacionalnosti.	1 2 3 4 5 6
Emocionalno sam zabrinut/a zbog rasnih nejednakosti.	1 2 3 4 5 6
Podjednako sam osjetljiv/a prema ljudima različitih finansijskih statusa.	1 2 3 4 5 6
Nisam osjetljiv/a na upotrebu jezika koji se razlikuje od moga materinskog jezika.	1 2 3 4 5 6
Društveni status pojedinca ne utječe na način na koji se ponašam prema njemu.	1 2 3 4 5 6
Ne poduzimam ništa da bih zaustavio/la rasizam.	1 2 3 4 5 6
Aktivno preispitujem postojanje rodnih nejednakosti.	1 2 3 4 5 6
Ne uključujem se aktivno u borbu protiv religijskih predrasuda.	1 2 3 4 5 6
Pomažem drugim ljudima da neutraliziraju jezične barijere koje im onemogućavaju komunikaciju.	1 2 3 4 5 6
Ne poduzimam ništa kada svjedočim predrasudama koje se temelje na seksualnim orijentacijama pojedinaca.	1 2 3 4 5 6

3. Glazbene preferencije

Ocijenite sljedeće glazbene odlomke zaokruživanjem odgovarajuće brojke na pripadnoj skali od pet stupnjeva (1 = uopće mi se ne sviđa; 2 = ne sviđa mi se; 3 = osrednje mi se sviđa; 4 = sviđa mi se; 5 = jako mi se sviđa).

Glazbeni primjer	Ocjene
1	1 2 3 4 5
2	1 2 3 4 5
3	1 2 3 4 5
4	1 2 3 4 5
5	1 2 3 4 5
6	1 2 3 4 5
7	1 2 3 4 5
8	1 2 3 4 5
9	1 2 3 4 5
10	1 2 3 4 5

Snježana Dobrota*

The Relationship between Attitudes Towards Refugee Children, Intercultural Attitudes and World Music Preferences – Implications for Music Education

Summary

This paper has explored the influence of students' age/year of study on their attitudes towards refugee children, on their intercultural attitudes and on their world music preferences. It has also examined the relationship between attitudes towards refugee children, intercultural attitudes and world music preferences. As part of the research, a sociodemographic questionnaire, the *Attitude Questionnaire towards Refugee Children* (AQReC), the *Munroe Multicultural Attitude Scale Questionnaire* (MASQUE) and sound questionnaire were administered to 259 students of the Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Split. The results do not confirm the influence of age/year of study on students' attitudes towards refugee children and on their intercultural attitudes. The influence of age/year of study on the world music preferences has been confirmed, where students of higher years of study had showed greater preferences for such music. And, finally, the results confirm that students who have more positive attitudes towards refugee children also have more positive intercultural attitudes and greater world music preferences. The author emphasizes the importance of intercultural music education for the formation of students' intercultural attitudes and their attitudes towards refugee children.

Key words: attitudes towards refugee children, intercultural attitudes, music lessons, musical preferences, world music.

(na engl. prev. Snježana Dobrota)

---

* Snježana Dobrota, PhD, Full Prof., University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences; Address: Poljička cesta 35, HR-21000 Split, Croatia; E-mail: dobrota@ffst.hr.